

Paolo Cognetti

De acht bergen

Vertaald door Yond Boeke
en Patty Krone

2017

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Vaarwel, vaarwel. Maar ik vertel
U dit, gij gast van 't feest.
Hij bidt oprecht die liefde hecht
Aan vogel, mens of beest.

S.T. Coleridge, *De ballade van de oude zeeman*

Mijn vader had in de bergen zo zijn eigen manier van wandelen. Daar was weinig meditatiefs aan, het was een en al eigenzinnigheid en bravoure. Hij klom zonder zijn krachten te doseren, ging altijd met iemand of iets de strijd aan en als hij het pad te lang vond, klom hij gewoon recht omhoog. Als je met hem mee was, was het verboden te pauzeren en verboden te klagen over honger, vermoeidheid of kou, maar een lied zingen mocht wel, vooral als het onweerde of als er dichte mist hing. En ook joelen als je je over de sneeuwvelden omlaag stortte.

Mijn moeder, die hem had leren kennen toen hij nog een jongen was, zei dat hij ook toen al op niemand wachtte en er altijd op gebrand was iedereen in te halen die hij boven zich zag: je moest dus stevige benen hebben om jezelf in zijn ogen aantrekkelijk te maken, en lachend liet ze doorschemeren dat zij hem op die manier had veroverd. Later ging ze, in plaats van bergtochten te maken, liever in het gras zitten, of stak ze haar voeten in een beekje, of bedacht ze hoe bepaalde grassen en bloemen heetten. Ook als ze boven op een berg stond, vond ze het vooral leuk om naar de toppen in de verte te kijken, te denken aan die uit haar jeugd en zich voor de geest te halen wanneer ze daar was geweest en met wie, terwijl mijn vader, eenmaal op een top aangekomen, werd overvallen door iets van teleurstelling en alleen nog maar naar huis wilde.

Ik denk dat het tegengestelde reacties waren op eenzelfde gevoel van nostalgie. Mijn ouders hadden rond hun

dertigste het platteland van de Veneto verlaten, de streek waar mijn moeder was geboren en waar mijn vader als oorlogswees was opgegroeid, en waren naar de stad getrokken. Hun eerste bergen, hun eerste liefde, waren de Dolomieten geweest. Ze noemden die soms in hun gesprekken, toen ik nog te klein was om de conversatie te volgen – maar sommige woorden sprongen eruit, klonken scheller, betekenisvoller. De Catinaccio, de Sassolungo, de Tofana, de Marmolada. Mijn vader hoefde maar een van die namen te noemen of mijn moeders ogen begonnen te glanzen.

Op die plekken waren ze verliefd geworden, dat begreep ook ik na een tijdje: een priester had hen er als tieners mee naartoe genomen, en dezelfde priester had hen op een herfstochtend getrouwd, aan de voet van de Tre Cime di Lavaredo, voor het kerkje dat daar staat. Dat berghuwelijk was de stichtingsmythe van ons gezin. Tegengewerkt door de ouders van mijn moeder, om redenen die mij onbekend waren, voltrokken in aanwezigheid van maar een paar vrienden, met windjacks als trouwkleiding en voor hun eerste nacht als man en vrouw een bed in de Auronzo-hut. De sneeuw schitterde al op de richels van de Cima Grande. Het was een zaterdag in oktober, in 1972, het einde van hun alpinistenseizoen voor dat jaar en vele jaren daarna: de dag daarop laadden ze hun leren bergschoenen, hun knickerbockers, haar zwangerschap en zijn arbeidscontract in de auto en reden naar Milaan.

Kalmte was geen deugd die mijn vader hoog in het vaandel had staan, maar in de stad zou hij daar meer aan hebben gehad dan aan uithoudingsvermogen. Uitzicht had je in Milaan wel: in de jaren zeventig woonden we in een flat die uitkeek op een brede, drukke weg – ze zeiden dat on-

der het asfalt een rivier stroomde, de Olona. De straat kwam op regendagen blank te staan, en dan stelde ik me voor hoe de rivier daarbeneden in het donker bulderde en opzwol totdat hij uit de putdeksels golfde. Maar in die andere rivier, die werd gevormd door auto's, bestelbusjes, brommers, vrachtwagens, bussen en ziekenwagens, was het voortdúrend hoogwater. We woonden op de zevende verdieping: het kabaal werd versterkt door de twee rijen identieke flats aan weerszijden van de straat. Op sommige nachten werd het mijn vader te veel, dan stond hij op en gooide het raam wijd open, alsof hij de stad wilde uitschelden, haar het zwijgen wilde opleggen of gloeiende pek over haar wilde uitstorten; hij bleef een tijdje naar beneden staan kijken, trok vervolgens zijn jas aan en ging een eind lopen.

Vanuit ons raam zagen we een groot stuk lucht. Eenvormig wit, ongeacht de seizoenen, slechts doorsneden door een enkele vogel. Tegen beter weten in kweekte mijn moeder bloemen op een door de rook zwart uitgeslagen en door eindeloze regenbuien beschimmeld balkonnetje. Daar verzorgde ze haar plantjes en vertelde me intussen over de wijngaarden in augustus op het platteland waar ze was opgegroeid, of over de tabaksbladeren die in de drogerijen aan lange stokken hingen, of over de asperges die, om ze wit te houden, moesten worden geogost voordat ze boven de aarde uitkwamen, en dat je dus een speciaal talent nodig had om ze te zien terwijl ze nog onder de grond zaten.

Nu had ze op een heel andere manier profijt van die blik. In de Veneto was ze verpleegster geweest, maar in Milaan kreeg ze een baan als wijkverpleegkundige in de Iepenwijk, aan de westrand van de stad, tussen de sociale huurflats. Het beroep bestond nog maar net, evenals het con-

sultatiebureau waar ze werkte, en was in het leven geroepen om vrouwen bij te staan gedurende de zwangerschap en de bevalling, en de baby te volgen totdat die een jaar was: dat was het werk van mijn moeder, en ze deed het met veel plezier. Met dien verstande dat het, door de plek waar ze haar naartoe hadden gestuurd, meer weg had van een missie. Iepen stonden er amper in die buurt: de straatnamen in de wijk, met zijn Elzenweg, Sparrenweg, Lariksweg en Berkenweg, klonken allemaal nogal lachwekkend tussen de twaalf verdiepingen hoge, door elke denkbare misère geteisterde huurkazernes. Een van de taken van mijn moeder bestond uit het controleren van de omgeving waarin het kind opgroeide, en door die bezoekjes was ze vaak nog dagenlang van streek. In de ernstigste gevallen moest ze aangifte doen bij de kinderrechter. Het kostte haar moeite daartoe over te gaan, plus dat het haar op een flinke lading beledigingen en bedreigingen kwam te staan, maar toch twijfelde ze er niet aan dat het de juiste beslissing was. Ze was niet de enige die er zo over dacht: de maatschappelijk werksters, de opvoedkundigen, de juffen en zij deelden een groot solidariteitsgevoel, een soort collectieve vrouwelijke verantwoordelijkheidszin jegens die kinderen.

Mijn vader daarentegen was altijd een eenling geweest. Hij was chemicus in een fabriek met tienduizend arbeiders, voortdurend opgeschud door stakingen en ontslagen, en als er daar ook maar iets voorviel, kwam hij 's avonds als één bonk woede thuis. Tijdens het eten had hij alleen maar oog voor het journaal; zwiingend omklemde hij zijn in de lucht zwevende mes en vork, alsof hij verwachtte dat er elk moment een nieuwe wereldoorlog zou uitbreken, en hij vloekte binnensmonds bij elk bericht dat er iemand was vermoord, bij elke regeringscrisis, elke stijging

van de olieprijsen, elke onopgeëiste bomaanslag. Met de paar collega's die hij weleens thuis uitnodigde had hij het bijna uitsluitend over politiek, en uiteindelijk kregen ze altijd ruzie. Tegenover communisten deed hij zich voor als anticommunist, tegenover katholieken als radicaal, en tegenover iedereen die vond dat hij zich bij een kerk of een partij moest aansluiten als vrijdenker; maar het waren geen tijden waarin je je aan je burgerplicht kon onttrekken, en na een tijdje hielden mijn vaders collega's ermee op bij ons langs te komen. Hij bleef intussen stug elke ochtend naar de fabriek gaan alsof hij de loopgraven in moest. En hij bleef 's nachts wakker liggen, pakte de dingen nog steeds te stevig vast, gebruikte oordoppen en hoofdpijnpillen, had hevige woede-uitbarstingen – en dan kwam mijn moeder in actie, die naast de huwelijkse taken ook de taak op zich had genomen mijn vader te kalmeren, de klappen te verzachten die hij opliep in zijn gevecht met de wereld.

Thuis spraken ze nog altijd het dialect van de Veneto. In mijn oren klonk het als een geheimtaal van hun tweeën, de echo van een vorig, geheimzinnig leven. Een overblijfsel uit het verleden, net als de drie foto's die mijn moeder op het tafeltje bij de voordeur had gezet. Ik bleef er vaak naar staan kijken: op de eerste stonden haar ouders, in Venetië, tijdens de enige reis die ze ooit hadden gemaakt, een cadeau van mijn opa aan mijn oma voor hun zilveren bruiloft. De tweede was een groepsfoto van de hele familie, in het oogstseizoen: mijn grootouders zaten in het midden, met staand om hen heen drie meisjes en een jongen, en op het boerenerf de manden met druiven. Op de derde stond hun enige zoon, mijn oom, samen met mijn vader te glimlachen naast een topkruis, met een opgerold touw over zijn schouder, in klimtenuë. Hij was jonggestorven en daarom

droeg ik zijn naam, Piero, al werd ik binnen onze familie Pietro genoemd. En toch kende ik niemand van al die mensen. We gingen nooit bij ze op bezoek en zij kwamen ook nooit langs in Milaan. Een paar keer per jaar nam mijn moeder op zaterdagochtend de trein, kwam dan zondagavond wat treuriger terug dan ze was vertrokken en zorgde vervolgens dat die treurigheid weer overging: het leven ging door. Er waren te veel dingen te doen om heimwee te koesteren, te veel mensen voor wie ze moest zorgen.

Maar het verleden dook op als je er het minst op bedacht was. Tijdens de lange autorit die mij naar school, mijn moeder naar het consultatiebureau en mijn vader naar de fabriek moest brengen, zette ze op sommige ochtenden een lied van vroeger in. Midden in het verkeer hief ze het eerste couplet aan, en na een tijdje viel hij in. Ze waren gesitueerd in de bergen tijdens de Eerste Wereldoorlog: *De verraden vrouw*, *De Valsugana*, *Het testament van de kapitein*. Verhalen die ook ik inmiddels vanbuiten kende: ze waren met zijn zevenentwintigen naar het front vertrokken en maar met zijn vijven teruggekeerd. Aan de oever van de Piave stond een kruis voor een moeder die er vroeg of laat naar op zoek zou gaan. Een ver liefde wachtte, smachtte, werd het wachten beu en trouwde met een ander; de stervende droeg een kus aan haar op en vroeg voor zichzelf een bloem. Er zaten ook dialectwoorden in die liederen, waardoor ik begreep dat mijn ouders ze hadden meegenomen uit hun vorige leven, maar ik hoorde er ook iets anders en vreemders in, namelijk dat die liederen, god mag weten hoe, over hén gingen. Over hen tweeën, bedoel ik, anders viel de emotie die hun stemmen zo duidelijk verrieden niet te verklaren.

Op de zeldzame dagen dat het woei, in de herfst of de lente, doemden aan het eind van de uitvalswegen in Mi-

laan de bergen op. Het gebeurde plotseling, na een bocht, op een viaduct, en zonder dat mijn ouders elkaar erop hoefden te wijzen werd hun blik er meteen naartoe getrokken. De toppen waren wit, de lucht ongewoon blauw, het leek wel een wonder. Hier beneden had je fabrieken in beroering, overvolle sociale huurflats, straatrellen, mishandelde kinderen en tienermoeders; daar boven sneeuw. Mijn moeder vroeg dan welke bergen het waren en mijn vader keek om zich heen, alsof hij binnen die stedelijke omgeving zijn innerlijke kompas moest afstellen. Welke straat is dit, Viale Monza, Viale Zara? Dan is dat de Grigna, zei hij, na even te hebben nagedacht. Ja, die is het volgens mij. Ik herinnerde me het verhaal van Grigna heel goed: ze was een beeldschone, wrede strijdster die de ridders die naar haar toe kwamen om haar hun liefde te verklaren met pijlen liet doden, en dus had God haar voor straf in een berg veranderd. En nu lag ze daar, in de voorruit, en liet zich door ons drieën bewonderen, ieder met een andere, woordloze gedachte. Daarna sprong het licht op groen, een voetganger stak nog even snel over, iemand achter ons toeterde, mijn vader verwenste hem, schakelde woest naar de eerste versnelling en spoot weg van dat moment van genade.

De jaren zeventig liepen op hun eind, en terwijl Milaan in brand stond trokken zij tweeën hun bergschoenen weer aan. Ze gingen niet naar het oosten, waar ze vandaan waren gekomen, maar naar het westen, alsof ze hun vlucht voortzetten: richting Ossola, Valsesia, Val d'Aosta, hogere en ongenaakbaarder bergen. Mijn moeder zou me later vertellen dat ze de eerste keer onverwachts werd overvallen door een gevoel van beklemming. Vergeleken met de lieflijke contouren van de Veneto en Trentino vond ze de

dalen in het westen zo nauw, donker en benauwd als ravijnen; de rotsen waren er vochtig en zwart, overal kwamen stroompjes en watervallen naar beneden. Wat een hoop water, dacht ze. Het moet hier wel heel vaak regenen. Ze realiseerde zich niet dat al dat water afkomstig was uit een exceptionele bron, en ook niet dat mijn vader en zij daar regelrecht op afkoersten. Ze liepen verder en verder het dal in, totdat ze zo hoog waren dat ze weer in de zon kwamen: het landschap brak open en plotseling zagen ze de Monte Rosa voor zich oprijzen. Een arctische wereld, een eeuwige winter die zich dreigend uitstreckte boven de zomerse weiden. Mijn moeder vond het beangstigend. Maar mijn vader zei dat het was alsof je een andere orde van grootte ontdekte, alsof je vanuit de bergen van de mensen die van de reuzen betrad. En natuurlijk was het voor hem liefde op het eerste gezicht.

Ik weet niet exact waar ze die dag waren. Misschien was het Macugnaga, of Alagna, Gressoney of Ayas. Ten gevolge van het nomadisme van mijn rusteloze vader gingen we toentertijd elk jaar naar een andere plek, altijd in de buurt van de berg die hem had veroverd. Meer nog dan de dalen herinner ik me de huizen, als je ze zo kunt noemen: we huurden een bungalow op een camping of een kamer in een of ander dorpspension, en daar bleven we dan twee weken. Er was nooit genoeg ruimte om het er gezellig te maken, en ook niet genoeg tijd om je ergens aan te hechten, maar die dingen interesseerden mijn vader niet – hij merkte ze niet eens op. Zodra we er waren, kleepte hij zich om: hij haalde zijn geblokte overhemd, ribfluwelen broek en wollen trui uit zijn tas, en als hij zijn oude plunje weer aanhad, werd hij een ander mens. In die korte vakanties was hij voortdurend op pad: hij ging 's ochtends vroeg de deur uit en kwam pas 's avonds weer terug, of de volgen-

de dag, stoffig, zonverbrand, moe en gelukkig. Tijdens het avondeten vertelde hij ons over gemzen en steenbokken, nachten in een bivak, sterrenhemels, sneeuw die hoog in de bergen ook in augustus viel, en als hij echt tevreden was besloot hij met: ik wou dat jullie erbij waren geweest.

Het punt was dat mijn moeder weigerde gletsjers op te gaan. Ze had er een irrationele en onoverkomelijke angst voor: ze zei dat de bergen voor haar ophielden bij drieduizend meter, de hoogte van haar Dolomieten. Ze had liever tweeduizend meter – de weiden, de bergbeken, de bossen – en ze hield ook erg van duizend meter, het leven in die dorpen van hout en steen. Als mijn vader weg was, vond ze het leuk om met me te gaan wandelen, een kop koffie te drinken op het plein, ergens in een wei te gaan zitten en me een boek voor te lezen, een praatje aan te knopen met voorbijgangers. Ze leed nogal onder onze voortdurende verplaatsingen. Ze had liever een huis gehad dat ze tot het hare kon maken en een dorp waar ze naartoe terug kon keren. Ze vroeg het mijn vader vaak: hij zei dat er geen geld was om nog meer huur te betalen, naast die van het huis in Milaan; zij marchandeerde met hem over een bedrag waaraan ze genoeg zou hebben, en ten slotte gaf hij haar toestemming om iets te gaan zoeken.

's Avonds, nadat er was afgeruimd, vouwde mijn vader een topografische kaart open, legde die op tafel en begon het pad van de volgende dag te bestuderen. Een grijs boekje van de Italiaanse Alpenclub binnen handbereik, evenals een half glas grappa waaraan hij af en toe nipte. Mijn moeder benutte haar moment van vrijheid door in een leunstoel of op bed te gaan zitten en in een roman te duiken: ze ging er een uur of twee helemaal in op en dan leek het of ze heel ergens anders was. Ik klom bij mijn vader op schoot om te zien wat hij aan het doen was. Hij was vrolijk en

spraakzaam, volstrekt tegengesteld aan de vader uit de stad aan wie ik gewend was. Hij liet me maar al te graag de kaart zien en leerde me hoe je die moest lezen. Dit is een bergbeek, wees hij aan, dat een meertje, en dat daar is een almdorp. Hier kun je aan de kleur zien wat bos is, wat alpenweide, puinhelling of gletsjer. Deze kromme lijnen geven de hoogte aan: hoe dichter ze op elkaar staan, hoe steiler de berg, tot die zo steil wordt dat je niet verder omhoog kunt; hier waar ze meer uit elkaar liggen is de hellingshoek flauwer, en daar lopen de paden, zie je? Deze puntjes waar een hoogtegetal bij staat zijn de toppen. Die toppen, daar gaan we heen. We gaan pas weer naar beneden als we ergens komen waar we niet verder omhoog kunnen. Snap je?

Nee, ik snapte het niet. Ik moest het zien, die wereld die hem zo gelukkig maakte. Jaren later, toen we er samen op uit begonnen te trekken, zei mijn vader dat hij zich precies herinnerde hoe mijn roeping zich had gemanifesteerd. Toen hij op een ochtend op het punt stond de deur uit te gaan – mijn moeder sliep nog – en bezig was de veters van zijn bergschoenen te strikken, stond ik opeens aangekleed en wel voor hem, klaar om met hem mee te gaan. Ik had waarschijnlijk in bed al voorbereidingen getroffen. Het was nog donker en hij schrok van me, alsof ik groter was dan mijn zes of zeven jaar: ik was in zijn versie toen al degen die ik later zou worden, de voorbode van een volwassen zoon, een schim uit de toekomst.

Wil je niet nog even slapen? had hij gevraagd, op gedempte toon om mijn moeder niet wakker te maken.

Ik wil met jou mee, had ik geantwoord, althans, dat beweerde hij: maar misschien zei hij het alleen omdat hij zich dat graag herinnerde.

Deel 1

De bergen uit mijn kindertijd

Een

In een van die dalen lag het dorp Grana, in een aftakking die door passanten werd genegeerd als verwaarloosbare optie, bovenin begrensd door staalgrijze bergkammen en onderin door een rots die de toegang ertoe versperde. Boven op de rots waakte de ruïne van een toren over inmiddels verwilderde velden. Een onverharde weg splitste zich af van de provinciale weg en kronkelde in steile haarspeldbochten omhoog tot aan de voet van de toren; eenmaal daar voorbij begon hij te glooien, volgde de flank van de berg, dook halverwege de helling het dal in en ging verder als vals plat. Het was juli 1984 toen we die weg insloegen. In de velden waren ze aan het hooien. Het dal was breder dan het van onderaf leek, met aan de schaduwzijde overal bos en aan de zonkant terrassen. Beneden ons, tussen het dichte struikgewas, stroomde een beek waarvan ik af en toe de glinstering zag, en dat was het eerste wat ik leuk vond aan Grana. Ik las in die tijd avonturenromans: Mark Twain had me de liefde voor rivieren bijgebracht. Ik bedacht dat je daar beneden kon vissen, duiken, zwemmen, wat boompjes omzagen en een vlot bouwen, en geheel in de ban van die fantasieën ontging het me dat na een bocht het dorp was verschenen.

‘Hier is het,’ zei mijn moeder. ‘Niet zo hard rijden.’

Mijn vader minderde vaart en reed stapvoets verder. Vanaf het moment dat we waren vertrokken had hij gedwee haar aanwijzingen opgevolgd. Hij boog zich naar links en naar rechts over en keek in het opwaaiende stof

van de auto uitgebreid naar de stallen, de kippenhokken, de uit boomstammen vervaardigde hooischuren, de uitgebrande of ingestorte huizen, de tractors aan de rand van de weg, de balenpersen. Uit een binnenplaats kwamen twee zwarte honden tevoorschijn met een belletje om hun nek. Afgezien van een paar nieuwere huizen leek het hele dorp te zijn opgetrokken uit dezelfde grijze steen als de berg: het lag erbovenop als een uitstulping van de rotsen, of als de resten van een steenlawine; iets hogerop graasden geiten.

Mijn vader zei niets. Mijn moeder, die degene was die de plek had ontdekt, wees hem waar hij kon parkeren, stapte uit en ging op zoek naar de huiseigenares, terwijl wij tweeën de bagage uitlaadden. Een van de honden kwam blaffend op ons af en mijn vader deed iets wat ik hem nog nooit had zien doen: hij stak zijn hand uit om die te laten besnuffelen, zei iets aardigs tegen het dier en krauwde het tussen de oren. Misschien kon hij wel beter overweg met honden dan met mensen.

‘Nou?’ vroeg hij, terwijl hij de spin van het imperiaal losmaakte. ‘Wat vind je?’

Fantastisch, had ik willen antwoorden. Zodra ik was uitgestapt, was ik overvallen door de van beloften zwangere geur van hooi, stal, brandhout, rook en god mag weten wat allemaal nog meer. Maar ik wist niet zeker of dat het juiste antwoord was, dus ik zei: ‘Mij lijkt het niet gek. Wat vind jij?’

Mijn vader haalde zijn schouders op. Hij keek over de koffers heen naar het krot waar we voor stonden: het helde naar één kant over en zou zonder de twee palen waardoor het werd gestut zeker zijn ingestort. Binnen lagen hooibalen opgestapeld, met erbovenop een denim overhemd dat iemand had uitgetrokken en was vergeten.

‘Ik ben op zo’n plek opgegroeid,’ zei hij, zonder te laten merken of dat een goede of een slechte herinnering was.

Hij pakte het handvat van een koffer en stond op het punt die van het imperiaal te tillen toen hij zich bedacht. Er was hem iets ingevallen wat hij aan zijn blik te zien nogal vermakelijk vond.

‘Kan wat verstreken is nog een keer verstrijken volgens jou?’

‘Hm... lastig,’ zei ik, in een poging me op de vlakte te houden. Hij gaf me altijd dat soort raadsels op. Hij dichtte me een intelligentie toe die even groot was als de zijne, met aanleg voor logica en wiskunde, en hij vond het zijn plicht me op de proef te stellen.

‘Zie je die beek daar?’ zei hij. ‘Stel nou eens dat het water de tijd is die verstrijkt. Als hier waar wij staan het heden is, waar denk je dan dat de toekomst is?’

Ik dacht erover na. Dit raadsel leek makkelijk. Ik gaf het meest voor de hand liggende antwoord: ‘De toekomst is waar het water heen gaat, daar beneden.’

‘Fout,’ oordeelde mijn vader. ‘Gelukkig maar.’ Daarna zei hij, alsof er een last van hem was afgevallen: ‘Hoplá’, het woord dat hij ook gebruikte als hij mij optilde, en de eerste van de twee koffers viel met een plof op de grond.

Het huis dat mijn moeder had gehuurd lag in het hogere gedeelte van het dorp, aan een rondom een drinktrog gelegen binnenplaats. Het droeg de sporen van twee verschillende periodes: de muren, de balkons van zwart geworden larikshout, het met mos bedekte leien dak en de grote beroete schoorsteen waren eeuwenoud. De rest was gewoon oud, uit een tijdperk waarin er in het huis linoleum op de vloer was gelegd, bloemenposters waren opgehangen, hangkastjes en een aanrecht in de keuken waren geïnstalleerd, alles inmiddels vaal beschimmeld. Het enige voor-

werp dat zich aan die middelmatigheid onttrok was een sobere, zwarte, massief gietijzeren kachel, met een koperen handvat en vier branders om op te koken. Die was vermoedelijk ergens anders vandaan gehaald en kwam uit wéér een andere tijd. Maar ik denk dat mijn moeder vooral blij werd van wat er níet was, want ze had in feite niet veel meer gevonden dan een leeg huis: ze vroeg aan de eigenares of we het een beetje op orde mochten brengen, en die zei alleen: ‘Doe maar wat jullie willen.’ Ze verhuurde het al jaren niet meer en had beslist niet verwacht dat die zomer wél te doen. Ze deed nogal kortaf, maar was niet onbeleefd. Ik denk dat ze zich geneerde omdat ze op het land had staan werken en zich niet had kunnen omkleeden. Ze overhandigde mijn moeder een grote ijzeren sleutel, legde haar ten slotte iets uit over het gebruik van het warme water en sputterde even tegen voordat ze de envelop aanpakte die mijn moeder voor haar had meegenomen.

Mijn vader was al een tijdje verdwenen. Voor hem was elk huis hetzelfde, en de dag daarna moest hij weer naar kantoor. Hij stond op het balkon te roken, zijn handen op de ruwhouten balustrade, zijn blik op de bergtoppen gericht. Het leek alsof hij ze bestudeerde om erachter te komen vanwaar hij de bestorming moest inzetten. Toen de huisbazin weg was, kwam hij weer binnen; zo had hij niet gedag hoeven zeggen, want intussen was hij door somberte bevangen. Hij zei dat hij iets ging kopen voor de lunch en dat hij voor zonsondergang in de auto wilde zitten.

In dat huis keerde mijn moeder – toen hij eenmaal was vertrokken – terug naar een versie van zichzelf die ik nooit had gekend. Zodra ze ’s ochtends was opgestaan deed ze houtjes in de kachel, maakte een prop van krantenpapier

en streek een lucifer af langs het ruwe gietijzer. De rook die zich vervolgens door de keuken verspreidde, hinderde haar niet, net zomin als de deken die we om ons heen geslagen hielden zolang de kamer opwarmde, of de melk die even later overkookte en verbrandde op de gloeiende kookplaat. Als ontbijt gaf ze me geroosterd brood met jam. Ze waste me onder de kraan, spoelde mijn gezicht, mijn nek en mijn oren af, wreef me daarna droog met een theedoek en stuurde me naar buiten: ik moest maar eens de wind en de zon in en eindelijk wat van mijn stadse breekbaarheid kwijtraken.

In die dagen werd de beek mijn verkenningsterrein. Er waren twee grenzen waar ik niet voorbij mocht: stroomopwaarts een houten bruggetje waarachter de oevers steiler werden en zich vernauwdten tot een kloof, en stroomafwaarts het struikgewas aan de voet van de rots, waar het water zijn weg vervolgde tot onder in het dal. Dat stuk kon mijn moeder vanaf het balkon overzien, maar voor mij stond het gelijk aan een hele rivier. De beek kwam er eerst sprongsgewijs omlaag, in een opeenvolging van schuimende stroomversnellingen, tussen grote steenblokken door waar ik me overheen boog om de zilveren weerspiegelingen op de bodem te bekijken. Verderop vertraagde hij en vertakte zich, alsof hij van jongen ineens volwassen werd, en doorsneed door sparren gekoloniseerde eilandjes die ik gebruikte om over te steken en op de tegenoverliggende oever te springen. Nog meer naar beneden, op het punt waar een couloir op uitkwam, had zich door een opeenhoping van allerlei hout een wal gevormd: een lawine had 's winters boomstammen en takken meegesleurd die nu in dat water lagen te rotten – maar van die dingen wist ik toen nog niks af. Voor mij was dat het moment in het leven van de beek waarop die een obstakel tegenkwam,

tot stilstand kwam en troebel werd. Elke keer ging ik daar uiteindelijk zitten kijken naar de algen die vlak onder de waterspiegel op en neer deinden.

In de weiden langs de oever was een jongen altijd koeien aan het hoeden. Volgens mijn moeder was het de kleinzoon van onze huisbazin. Hij had een gele plastic stok met een gekromd handvat bij zich waarmee hij de koeien in hun flank prikte, zodat ze afzakten naar plekken waar het gras hoog stond. Het waren zeven jonge, rusteloze, bruin-gevlekte beesten. De jongen ging tegen ze tekeer als ze afdwaalden, en dan rende hij vloekend nu eens achter de ene en dan weer achter een andere aan. Als hij terugging naar de stal kromp hij langs de helling omhoog, draaide zich om en riep iets als: 'Ho, ho, ho', of 'Hé, hé, hé', totdat ze onwillig achter hem aan kwamen. Als ze graasden ging hij in het gras zitten en hield ze van bovenaf in de gaten, terwijl hij met een zakmes in een houtje sneed.

'Je mag daar niet zitten,' zei hij, de enige keer dat hij tegen me sprak.

'Waarom niet?' vroeg ik.

'Je vertrapt het gras.'

'En waar mag ik dan wel zitten?'

'Daar.'

Hij wees naar de overkant van de beek. Ik zag niet hoe ik daar kon komen vanaf de plek waar ik zat, maar ik wilde het hem niet vragen en wilde ook niet met hem soebatten of ik over zijn gras mocht. En dus stapte ik zonder mijn schoenen uit te trekken het water in. Ik probeerde in de stroom overeind te blijven en geen enkele aarzeling te tonen, alsof door rivieren waden voor mij dagelijkse kost was. Ik stak over en ging met mijn doorweekte broek en druipende schoenen op een rotsblok zitten, maar toen ik me omdraaide lette de jongen al niet meer op me.